

TREMTINYS

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2004 m. spalio 21 d.

Nr. 43 (624)

Pagerbtas šimtmetis

Spalio 4 d. Kalvarijos kino teatro salėje įvyko kalvarijiečių susitikimas su Tėvynės sąjungos kandidatais į LR Seimą. Susitikime dalyvavo ir seniausias Kalvarijos miesto gyventojas **Mykolas LIUTKEVIČIUS**, kuriam spalio mėnesį sukanka 100 metų.

Gimė 1904 m. Kalvių k., Kalvarijos valsč., pasiturinčio ūkininko šeimoje. Anksčiau mirus tėvui, motina liko su dviem vaikais. Visi ūkio darbai gulė ant paauglio Mykolo pečių. Du gaisrai sunaikino trobesius, visus gyvulius ir užgyventą turtą. Reikėjo glaustis pas kaimynus ir gimines. Nelaimės Mykolo nepalaužė, nes buvo linksmas ir valingas. Daug metų nepalaido iš rankų armonikos. Grieždavo vestuvėse ir kaimo gegužinėse. 1930 m. įstojo į kariuomenę. Tarnavo Marijampolės 9-ajame pulke. Iš kariuomenės grįžo į Kalvių kaimą. Su seserimi pasidalijo tėvų žemę.

1935 m. vedęs pradėjo ūkininkauti 29 ha žemės sklype. Pokario metais Mykolui teko slapstyti. 1947 m.

Mykolas LIUTKEVIČIUS kariuomenėje 1930 m.

sausio mėn. tapo partizanų, gavo Naktinio slapyvardį. Pradėjo vadovauti Tauro apyg. Vytauto rinktinei. Naktinis dienomis dirbo namuose, naktimis važiuodavo prie Liubavo (buvusios fronto linijos) rinkti ginklų, šaudmenų ir gabeno juos partizanams.

Tačiau žiaurus likimas nepalengvė ir Liutkevičių šeimos. 1948 m. vasario 23 d. per sūnelio laidotuves Mykolas buvo suimtas ir pasodintas į Marijampolės kalėjimą. Čia teko patirti kankinimus ir pažeminimus, bet partizanas Mykolas-Naktinis nieko neišdavė.

(keliamo į 4 psl.)

Iškilnių metu B. Kazemėkaitė, A. Lukša, M. Liutkevičius, V. Raibikis

Aldona PETKEVIČIŪTĖ

Kur teka Bremena...

Susirinkusieji prie pašventinto atminimo ženklų

armijai pradėjus gaudyti jaunuolius būtinajai tarnybai, dauguma nesusimąstydami pasirinko miškus, o jaunesni, likę gyventi kaimuose ir miesteliuose, tapo brolių, draugų, kaimynų, pasirinkusių partizanų dalią, rėmėjais ir ryšininkais.

Beržinių sodyba, esanti

miškų apsuptyje, irgi neliko nuošalyje. Visi Beržiniai – tėvai ir vaikai – anksti užmezgė ryšius su Norkaus-Naro, Jūros, Margio-Aušrelės, Šalnos ir kitų būrių partizanais. Jie čia gaudavo pavalgyti, nusiprausti, išskalbtį, tiesiog pabūti...

SSRS saugumas lyg vora-

Įteikta premija

Rugsėjo 22 d. prof. Vytautui Landsbergiui įteikta Lietuvių fondo dr. Antano Razmos 25 tūkst. dolerių premija. Visus profesoriaus nuopelnus sunku išvardyti. Tai vienas iš nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo organizatorių, Sąjūdžio Seimo vadovas. V. Landsbergiui dirbant Aukščiausiosios Tarybos pirmininku teisiniais dokumentais buvo įtvirtinti mūsų valstybės pamatai, atkurta nepriklausoma Lietuvos valstybė. Jo tvirta valia ir pasiaukojančiu ryžtu 1991 m. sausio 13-ąją bei pučo dienomis sutramdytas kruvinasis agresorius. Profesorius aktyviai dalyvauja tautiniuose ir tarptautiniuose suvažiavimuose, Europos Parlamente, daug prisidėjo prie Lietuvos integracijos į ES ir NATO.

Lietuvių fondo dr. Antano Razmos visuomeninės premijos komisija, paskyrusi šią premiją prof. Vytautui Landsbergiui, jo asmeniu išaukštino ne tik mūsų tautą, bet ir Tėvynės meilę, teisingumą, moralią politiką, darbštumą, organizacinį talentą.

tinkliu apraizgė Lietuvą agentais. Ir Beržinių šeima buvo ypatingoje agento "Aušros", kuris įgijęs šių žmonių pasitikėjimą, informuodavo saugumiečius apie kiekvieną Beržinių žingsnį, "globoje".

Antanas Beržinis, gimęs 1924 m., buvo baigęs Pajūrio žemės ūkio mokyklą ir tuomet iš tėvų ūkio dviračiu važinėjo į Šilalę, kur dirbo traktorininku. Iš ten atveždavo partizanams vertingų žinių apie MGB dalinių ir sribų būrių judėjimą. Matyt, kažkas įskundė, nes saugumiečiai jį areštavo, tačiau jam pasisekė pasprukti. Antano pradėta vos ne kasdien ieškoti namuose. Kiekvieną kartą namiškiai, pajutę atvykstant "svečius", Antaną paslėpdavo po kambario grindimis ar nenaudojama mešulinyje įrengtoje slėptuvėje. Taip ilgai tęstis negalėjo. Bronius Šaltis-Sakalas, Aušrelės būrio vadas, pasiūlė Antanui stoti į būrį.

(keliamo į 5 psl.)

Aktualijos

■ Lietuvos kariuomenė ginkluojama moderniausiais pasaulyje ginklais. Ginkluotės įsigijimas susijęs ne tik su JAV rodomu palankumu vienai stabiliausių savo rėmėjų, bet ir ilgalaikiu Lietuvos krašto apsaugos plėtros planu, kurį parengė amerikiečių "Cubic Applications" korporacija.

■ Krašto apsaugos savanorių pajėgų štabe medaliais "Už tarptautines misijas" apdovanoti kariai, šį mėnesį baigę tarptautinę taikos palaikymo misiją Kosove. Medaliais taip pat bus apdovanoti iš Tarptautinių saugumo pajėgų palaikymo misijos Afganistane grįžę Krašto apsaugos savanorių pajėgų logistikos specialistai.

■ Kadenciją baigiantis LR Seimas siūlo valstybinėmis rentomis įvertinti žuvusių bei sužalotų nepriklausomybės gynėjų nuopelnus.

■ Lietuvos vandenys lapkričio pradžioje viešės NATO priešmininių laivų junginys, kuris su Baltijos šalių mininkų eskadra dalyvaus Lietuvos vandenų išminavimo operacijoje ir bus pristatytas uostamiesčio gyventojams.

■ Aplinkosaugininkai išvyko mokslinę žvalgybą į Baltijos jūrą. Kaip pranešė Aplinkos ministerija, Jūrinių tyrimų centras ketina surengti trijų dienų ekspediciją Baltijos jūroje mokslinių tyrimų laivu "Vėjas".

■ Lietuva pritaria deryboms su Turkija dėl šios šalies narystės Europos Sąjungoje, – Šveicarijoje surengtame Europos forume pareiškė Lietuvos užsienio reikalų ministras A. Valionis.

■ JAV prezidentas Džordžas V. Bušas, nepaisydamas ginčo su Šiaurės Korėja dėl jos branduolinės programos, sutiko suteikti šaliai milijoninę humanitarinę pagalbą.

■ Humanitarinės pagalbos agentūra "Care International" nutraukė savo veiklą Irake po to, kai buvo pagrobta britų kilmės irakietė moteris, vadovavusi nepriklausomam labdaringos organizacijos filialui Irake.

■ 26 NATO valstybių narių ir Rusijos atstovai dalyvavo Rumunijoje vykusioje neoficialioje NATO ir Rusijos Taryboje, dvišalio bendradarbiavimo forume. Jo metu Rusijos gynybos ministras S. Ivanovas paskelbė apie Maskvos karines ambicijas, siekiančias nuo Baltijos jūros iki Vidurinės Azijos.

Dr. Povilas JAKUČIONIS

Rinkimai dar nebaigti

Artėja dar vienos svarbios kautynės ilgoje ir skausmingoje kovoje už Lietuvos laisvę ir tikrąjį valstybingumą. Šios kautynės nebus kruvinos, net mėlynių tikriausiai bus išvengta. Tačiau iš kiekvieno rinkėjo pareikalaus susikaupimo, apsisprendimo ir ryžto.

Skaitytojai turbūt jau suprato, kad kalbama apie antrą Seimo rinkimų turą, įvyksiantį sekmadienį, spalio 24 dieną. Tą dieną rinkėjai spręs, kas valdys Lietuvą ateinančius ketverius metus. Ir ne tik kas, bet ir kaip valdys. Ar gyvensime kartu su vakarietiškos kultūros tautomis, nuosekliai kursime savo tautos gerovę, stiprinsime demokratiją ir saugumą? Ar duosime mandatą populistinėms prorusiškoms partijoms pradėti naujus, neprotingus eksperimentus, vėsiančius į suirutes, atgal į rusiškos meškos glėbį?

Pirmo rinkimų turo rezultatai parodė, kad populistai Lietuvoje dar yra galinga jėga. Tačiau balsuojant už partijų sąrašus lemiamos pergalės jie nepasiekė. Nors V.Uspaskichas nacionalinės televizijos laidose jau vaizduojamas prezidento ar premjero pozose (net apie jį filmas sukurtas!), bet kova dar nebaigta. Priminkime jam lietuvišką patarlę: "Neperšokęs per griovį, nesakyk op!" ir seną rusišką: "Nesibrauk su savo įstatais į svetimą vienuolyną!"

Jeigu į antrą rinkimų turą balsuoti ateis daugiau sąmoningų Lietuvos piliečių, negu vien tik trokštančių atkeršyti esantiesiems valdžioje (o iš tikrųjų – patiems sau!), už sunkų gyvenimą ar neišsipildžiusias viltis, tai Darbo partijai teks ne valdančiosios politinės jėgos, o jaunesniojo mokinio (pameistris) vaidmuo koalicijoje su A.Brazausko ir A.Paulausko sąjunga.

Dar gali būti, kad valdančiąją koaliciją kurs Tėvynės sąjunga su liberalcentristais. Šiuo atveju visos prorusiškų populistų viltys valdyti Lietuvą bus palaidotos. Lietuvai to reikia labiausiai.

Jei atsitiks kitaip ir sveiką protą bei lietuvišką savigarbą užgoš aklas keršto jausmas ir melagingi, bet saldūs pažadai, bus konfliktų ir griovimų. Lietuvai ims grėsti Suomijos likimas tapti Rusijos satelite. Jei Darbo partija pradėtų tesėti savo pažadus, ši politika mūsų valstybėje nuvestų tiesiai į bankrotą.

Tokio bankroto gali būti siekiama tyčia. Tada Rusija galėtų "ištiesti broliškos pagalbos ranką", atidėti mokėjimus už dujas, naftą ir kitas žaliavas. Žinoma, už jai palankius, bet Lietuvos valstybingumui žalingus "politinius sprendimus". Kaip to reikalavo M.Gorbačiovas 1990 m. Tokius sprendimus išdrįstų daryti tik prorusiškų partijų politikai.

Kol kas pagrindo dideliame pesimizme nėra. Rinkimų pirmo turo rezultatai rodo, kad jokios "triuškinančios" pergalės Darbo partija nepasiekė. Atvirakščiai, balsuojant už partijų sąrašus ji gavo mažiau balsų nei per Europos Parlamento rinkimus. Tuo tarpu dešimtosios partijos – Tėvynės sąjunga ir liberalcentristai, nepaisant visų mėginimų jas sukompromituoti, sustiprino savo pozicijas.

Daug rėksnių ir marginalių turės palikti Seimą. Likusius į vieną brigadą subūrė R.Pakso koalicija. Ten juos bus lengviau atpažinti. Vienmandatėse apygardose Darbo partijai vargu ar pavyks laimėti daugiau negu 20 mandatų.

O gal ir pavyks... Nes mūsų rinkėjų nuotaikos sunkiai nuspėjamos. Žinome, kad tarp jų turime dešimtadalį radikalų, trečdalį populistų mėgėjų. Likę vadovaujasi ne tik protu, bet ir emocijomis. Todėl nusiraminti ir grįžti prie savo kasdinių darbų, kaip siūlo kai kurie politikos apžvalgininkai, būtų pavojinga ir tikrai per anksti. Visi, kam rūpi Lietuvos ateitis, tautos garbė ir vaikų rytojus šią savaitę turi dalyvauti aktyvioje politikoje.

Rašinių norėčiau pabaigti filosofo Vytauto Radžvilo mintimis. Kiekvieno sąmoningo Lietuvos piliečio uždavinys turėtų būti demokratinės santvarkos ir tikro valstybingumo išsaugojimas.

Ingrida VĖGELYTĖ

Žinios iš Seimo

Po pirmo rinkimų į 2004 metų LR Seimą turo paaiškėjo, kad naujos kadencijos Seime dirbs šešios partijos. Bet rinkimai dar nebaigti. Lietuvos laukia antras rinkimų turas, kurį neabejingieji Lietuvos valstybei turėtų užbaigti sąžiningai, t.y. nepatingėti ir dar kartą ateiti prie balsadėžių pareikšti savo valią.

Ypač entuziastingai antro rinkimų turo turėtų laukti Tėvynės sąjungos rėmėjai ir simpatizuojantys. Ši valstybininkų partija jau turi 11 mandatų Seime. Dar 20 TS kandidatų kausis antrame rinkimų ture vienmandatėse apygardose. Buvusiems politiniams kaliniams ir tremtiniams taip pat aktualu, kad į Seimą ateitų kuo daugiau juos atstovaujančių žmonių.

Taip pat svarbu balsuoti už kitus TS kandidatus. Ir ne vien dėl to, kad jie yra iš stipriausią stuburą turinčios valstybininkų partijos. Mat juos išrinkus vienmandatėse, žymiai gali padidėti galimybė kitiems TS partinio sąrašo kandidatams, jau pralaimėjusiems pirmame rinkimų ture, gauti Seimo nario mandatą laimėjusiųjų sąskaita, jų vietoms partiniame sąraše pasistūmėjus į priekį. Todėl spalio 24 d. balsuoti privalo ateiti TS nariai ir rėmėjai visose 66 vienmandatėse apygardose, kur vyks pakartotinis balsavimas už gavusius daugiausia balsų per pirmąjį balsavimą.

Tėvynės sąjunga idealiausiai atveju Seime gali turėti 31 mandatą. Bet šito tikėtis sunku, mat antrame ture vienmandatėse apygardose varžysis dar ir 48 Darbo partijos, 23 A.Brazausko ir A.Paulausko koalicijos "Už darbą Lietuvai", 18 Liberalų ir centro sąjungos, 5 Valstiečių ir Naujosios demokratijos partijų sąjungos, trys Lietuvos lenkų rinkimų akcijos, po du Rolando Pakso koalicijos "Už tvarką ir teisingumą" bei Krikščionių konservatorių

socialinės sąjungos, vienas partijos "Lietuvos krikščionys demokratai" kandidatas. Į antrą rinkimų turą taip pat pateko 10 savarankiškai išsikėlusius kandidatų. Tad iškovoti pergalę visose 20 apygardų Tėvynės sąjungai bus beveik neįmanoma.

Tiesa, jos pozicija, kaip trečiosios parlamentinės partijos, yra stabili. Dėl to TS pirmininkas A.Kubilius gali drąsiai kalbėti apie vaivorykštinės Vyriausybės tikimybę. Tai reiškia, kad iš tiesų yra reali galimybė TS tiesiogiai dalyvauti Vyriausybės formavime ir dirbti ministrų kabinete.

Eidami į rinkimus TS rėmėjai planavo, kad ši partija Seime bus stipri opozicija įvairiems rusams, prorusams ir rusų bičiuliams. Stipri opozicija Seime populistų skleidžiamoms idėjoms yra būtina. Bet pirmasis rinkimų turas suteikia viltį, kad stiprios opozicijos gal ir nereikės. Gal planuota stipri opozicija taps valdančiąja dauguma?

Buvusiems politiniams kaliniams ir tremtiniams koalicija su A.Brazausko ir A.Paulausko sąjunga atrodo nepriimtina. Bet kas nutiktų toms trims aukščiau minėtomis kompanijoms, jei jos liktų opozicijoje? Darbo partija yra visiškai naujas politinis darinys. Kas vienija jos pirmūnų gretas? Nei bendros idėjos, nei aukštesni tikslai, tik karštas valdžios troškimas. Jie dar nepratę dirbti komandoje ir klausytis partinės drausmės. Abejoju, ar jie turi kokį aukštesnį idealą. Tokiai naujai partijai likus opozicijoje, kur nepasiekiami jokie svarbesni valstybės postai, ji pradės byrėti.

Štai kodėl antrame rinkimų ture svarbu kiekvienam rinkėjui balsuoti visose 66 apygardose. Kad būtų išsaugota mūsų valstybės sankloda, kiekvieno buvusio politinio kalinio ir tremtinio sveika nuovoka turi jam patarti, už ką balsuoti.

Sveikiname

Jūs, pakilusius į kovą už Lietuvos laisvę, kentėjusius kalėjimuose, vargusius tremtyje, tačiau sugrįžusius Tėvynėn: buvusius Žemaičių apygardos Alkos ir Šatrijos rinkinių partizanus, jų rėmėjus ir ryšininkus, partizaninio judėjimo Lietuvoje 60-mečio proga sveikina ir dar daug šviesių dienų bei sveikatos linki

**Plungės šaulių
2-osios kuopos šauliai,
Lietuvos politinių
kalinių ir tremtinių
bendrijos Plungės sk.
taryba,
Lietuvos politinių
kalinių sąjungos
Plungės skyrius**

* * *

Nuoširdžiai sveikiname monsinjorą Alfonsą Svarinską kunigystės 50-mečio proga.

Iš visos širdies linkime geros sveikatos atliekant ganytojo misiją, skleidžiant blaivybę visuomenėje, stiprinant krikščioniškąsias vertybes.

**LPKTS
Marijampolės sk.
taryba**

* * *

Didžiai gerbiamas monsinjore

Alfonsai SVARINSKAI, jau daugelį metų Jūs dalyvaujate svarbiausiose Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sambūriuose, tariate ugningą, pamokantį žodį, pašventinate Laisvės kovų dalyvių paminklus. Pavydėtina Jūsų energija ir išvalgumas, politinis nuovokumas mus visus įkvepia naujiems darbams, pasiryžimui ir idėjoms.

Sveikiname Jus garbingos sukakties – 50 metų kunigystės proga, linkime dar ilgai ir energinga darbuotis.

**LPKTS valdyba
"Tremtinio
redakcija"**

Užsiprenumeruokite "Tremtinį"

Prenumerata mėnesiui kainuoja 4,80 Lt, 3 mėn. – 14,40 Lt, 6 mėn. – 28,80 Lt, metams – 57,60 Lt. Vienas "Tremtinio" egzempliorius kainuoja 1,20 Lt. Indeksas – 0117

"Tremtinį" siunčiame ir į užsienį. Prenumeratos kaina metams – 50 JAV dolerių. Tik labai prašome atkreipti dėmesį į tai, kad siųsdami "Tremtinio" prenumeratos čekiu grafoje – Pay to the order of – rašykite: Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungai, jei užrašysite "Tremtiniui", bankas tokio čekio nepriims.

Mūsų adresas: "Tremtinys", Laisvės al. 39, 3000 Kaunas, Lietuva (Lithuania).

Į užsienį siunčiame ir "Laisvės kovų archyvą" (metinė keturių žurnalų prenumerata – 50 JAV dolerių).

Nepamirškite užsiprenumeruoti savo laikraščio!

Skaitytojų mintys

Įvykiai, komentarai

Skaudi istorija

Vartau A.Šapokos "Lietuvos istoriją". Skyrelyje apie 1863 m. sukilimą skaitau tokias eilutes: "Daug žuvo, o dar daugiau buvo ištremta į Rusijos gilumą. Į ištremtųjų vietą privežta rusų /.../ Nukentėjo bažnyčios /.../ Uždaryta daugybė vienuolynų /.../ Uždarytų mokyklų vietoje įkurtos rusiškos /.../ Uždarytas Vilniaus universitetas" (467 p.).

1863 m. sukilimas. Korikas Muravjovas pakorė sukilimo vadus, nužudė 129 žmones, į katorgą išvarė 972, į Sibirą – 1427, į artimesnes Rusijos sritis – 1529, atidavė į kariuomenę 345, areštavo 864, ištrėmė į Rusiją 4096 /.../ Sudegintos sodybos... (473 p.).

O kur dar 1893 m. Kražių skerdytės, lietuviškos spaudos draudimo metai, išvogti ir išvežti Lietuvos istorijos dokumentai. Pridėkime 1940–1953 m. išžudytus dešimtis tūkstančių lietuvių, šimtus tūkstančių tremtinių ir politinių kalinių, sunaikintą turtą, istorinius paminklus, pasisavintą Lietuvos auksą ir kitas vertybes. Rusija neketina atlyginti už okupacijos metais padarytą žalą, už politinių kalinių ir tremtinių katorginį darbą, atsiprašyti už kančias, netektis, praliėtą kraują.

J. BIČKŪNAS,
buvęs politinis kalinys

Ar tada buvo geriau?

Kažkas "paleido antį", kad į šį Seimą daug nusikaltėlių veržiasi, tai gal ir nebeeit balsuot, – galvoja žmogelis. Jis tų kandidatų nė nepažįsta, o apsirikti bijo. Kai kas sako, kad prieš rusio buvo geriau. Norėčiau tokių paklausti: o kada gi buvo geriau, ar kai užkaltuos vagonuos gabeno mus į tremtį, kad iš ten nebegrižtume, ar kai miestelių grindiniai nužudytųjų kūnais tvino, o gal kai į "durnynus" kišo?

Siūlyčiau paskaityti Henriko Kliučausko knygą "Bepročių pasaulyje". Jis pats tą pragarą perėjo ir jo kaltė buvo ta, kad labai mylėjo tėvynę ir neketė skreby. Lietuviai dar nuo Stalino laikų riejas, skundžiasi. Tokių dabar ypač padaugėjo. Ar tai nebus Kremliaus pasiuntinių darbas – skaldyk ir valdyk.

Mužikas nesižegno, kol griaustinis netrinktels. Gal mums reikia dar vieno sukrėtimo, kad liautumės rietis.

Bronius SKARDŽIUS

Krienas už ridiką ne saldesnis

Kol kas dar valdančiosios partijos lyderis ir premjeras A.Brazauskas dėlioja porinkiminį pasjansą ir sprendžia galvosūkį, ar sudaryti valdančiąją koaliciją su V.Uspaskicho "Archangelsko partija". Greičiausiai taip ir bus. Aišku, A.Brazauskas kelia tos galimos koalicijos sąlygą – ir toliau būti Lietuvos ministru pirmininku. Tačiau tokiu atveju rusų oligarchui tektų atiduoti svarbiausių ministrų portfelius. Kuluaruose kalbama, kad V.Uspaskichas reikalauja finansų ir ūkio ministrų postų. Tada premjeras liktų tik simbolinis, arba už virvučių tampoma marionetė. Premjeras ir jo aplinka remiasi argumentu, jog visų sociologinių apklausų duomenimis, dauguma Lietuvos gyventojų nori, kad Vyriausybės vadovu išliktų A.Brazauskas, kaip labiausiai kompetentingas ir patyręs. Tačiau taip mano ne visi. Štai "gintarinė ledi" K.Prunskienė irgi apsisukė norinti būti premjere. Apie tai plačiau paaiškino buvęs tautininkų lyderis bei buvęs Seimo narys R.Smetona, pagaliau atradęs nišą, kurioje prisiglaustų. Tiesiog stebėtina, kaip visą laiką didžiavęsis savo toloma giminyse su Prezidentu Antanu Smetona, laikęs save patriotu, ėmė ir pasuko pas politikę, kuriai kur kas labiau rūpi Maskvos, o ne Lietuvos interesai. Bet R.Smetona ne vienišas, prisiglaudęs po draugės Kazimiros sparnu. Antai K.Obelis, sėkmingai sunaikinęs šimtmetį gyvavusią Lietuvos krikščionių demokratų partiją, tapo vos ne dešiniaja K.Prunskienės ranka ir jam už tokius nuopelnus netgi pažadėtas užsienio reikalų ministro postas.

R.Smetona paaiškino, kodėl jo naujoji globėja privalo būti Lietuvos premjere. Pasak jo, dauguma žmonių reikalauja permainų ir visiškai naujos valdančiosios daugumos. O tos permainos gali įvykti tik tuo atveju, jeigu Lietuvoje pagaliau bus įgyvendinta Valstiečių ir Naujosios demokratijos partijų sąjungos lyderės K.Prunskienės išpažįstama, proteguojama socialinės rinkos ekonomikos politika. Be to, anot R.Smetonos, permainų politika galės būti geriausiai įgyvendinama, jeigu naujajai Lietuvos Vyriausybei vadovaus "ekonomikos galiūnė" K.Prunskienė. Ji užsipulė tuos politikus, kurie nenori bendradarbiauti su paksininkais. Po tokių pareiškimų netgi rimti politologai ėmė svarstyti, kad tokia K.Prunskienės paraiška vadovauti Vyriausybei padaryta ne šiaip sau. Visai nesvarbu, kad pirmame rinkimų ture K.Prunskienės "valstiečiai" tesukrapštę penkis Seimo narių mandatus. Visos Lietuvos nelaimėi gali atsitikti taip, kad naujoji Seimo dauguma bus sulipdyta iš V.Uspaskicho "darbiečių", paksininkų ir "valstiečių".

Kaip ten bebūtų, tačiau stumdymasis dėl valdžios tikriausiai užsitęs iki Naujųjų metų. Bus įvairiausių kom-

binacijų bei variantų. Negalima atmesti galimybės, kad V.Uspaskichas susigiedos su dabartiniu Seimo pirmininku A.Paulausku, kuris, anot politikos apžvalgininko rašytojo Vytauto Rubavičiaus, nė už ką neapleis savo Seimo pirmininko posto. V.Rubavičius atkreipė dėmesį į pastarojo meto A.Brazausko elgesį: "Jis ne tik socdemų vadovas, bet lyg ir koalicijos lyderis. Tačiau nelabai tikras. Juk pats rinkimuose nedalyvavo, o rinkimų sąrašė rinkėjų reitingavimas buvo palankus A.Paulauskui – jis patvirtintas pirmuoju, Seimo pirmininkas gavo papildomą kozirį – jis dabar pagristai gali tvirtinti esą šitaip rinkėjai parodę norį jį matyti naujuoju didžiosios socialdemokratų partijos pirmininku", – teigia V.Rubavičius.

Galima sutikti ar nesutikti su tokiomis prognozėmis, tačiau viena aišku, jog žūtbutinės grumtynės dėl valdžios, o svarbiausia – dėl ES milijonų bus labai sunkios. Tuo labiau kad V.Uspaskichas jau paskelbė, kad jis pats būsiąs premjeru ir formuosiąs vyriausybę. Taigi kairiesiems mestas naujas iššūkis: paklusti jo valiai, ar valstybės išlikimo vardan bandyti kurti vadinamąją vaivorykštės koaliciją. Negalima pamiršti, kad ir kairiųjų gretose dar yra valstybininkų, o ne vien politinių karjeristų. Štai socdemų frakcijos atstovas, jau tapęs naujojo Seimo nariu Algimantas Salamakinis pareiškė, jog socdemų vadams sudarius koaliciją su uspaskichininkais, jis sustabdysiąs savo narystę frakcijoje. O tokių gali atsirasti ne vienas.

Rinkimų ir referendumo garsas

Netgi Rusijos žiniasklaida šaipėsi iš praėjusį sekmadienį Baltarusijoje įvykusių vadinamojo Nacionalinio susirinkimo rinkimų ir referendumo dėl dabartinio Minsko valdovo A.Lukašenkos išrinkimo faktiškai iki gyvos galvos. Rinkimai vyko pagal seną sovietų "rinkimų" scenarijų. Balsadėžės buvo pastatytos netgi kaimo parduotuvėse. Balsavimas prasidėjo dar prieš kelias dienas aukštosiose mokyklose, kariniuose daliniuose. Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija (ESBO), kurios atstovai stebėjo rinkimus ir referendumą, pareiškė, kad tai buvo tik rinkimų parodija, pažeidžianti visas demokratines normas. Dar griežtesnį pareiškimą paskelbė oficialusis Vašingtonas, pavadinęs rinkimus ir referendumą farsu. O Europos Sąjungos užsienio politikos koordinatorius Chavjeras Solana pažymėjo, kad rinkimai Baltarusijoje tikrai nebuvo sąžiningi ir laisvi.

Pažymėtina, kad nė vienas opozicijos kandidatas nepateko į naująjį Baltarusijos parlamentą. Beje, ir šiame parlamente tebuvo keturi opozicijos atstovai. Dabar A.Lukašenka teigia, kad opozicijoje tėra tik "buržuaziniai nacionalistai". Tačiau jis nesako, kad

opozicijoje jo autokratiniam režimui yra ir Baltarusijos komunistų bei socialdemokratų partijos. Socialdemokratų partijos lyderis Nikolajus Statkevičius pareiškė, kad Lukašenka grubiai suklautojo rinkimų ir referendumo rezultatus. Pačiame Minske įvyko protesto demonstracija ne tik prieš suklautus rinkimus, bet ir prieš diktatorišką A.Lukašenkos režimą. Ypačingos paskirties milicijos būriai žiauriai mušė demonstrantus ir nemažai jų suėmė.

A.Lukašenkos KGB siautėjimas, pasak politikos apžvalgininkų, primena kruvinojus Stalino ir Berijos laikus. Kišami į kalėjimus, žudomi ir mušami ne tik opozicijos lyderiai, bet ir neįtinkantys režimui "broliškos" Rusijos žurnalistai. Taip rinkimų vakarą buvo žiauriai sumuštas žinomas Rusijos žurnalistas, Rusijos televizijos pirmojo kanalo specialiųjų projektų skyriaus vadovas Pavelas Šeremetas. Jis paguldytas į vieną Minsko ligoninę. Tačiau nepaisant sunkios būklės, P.Šeremetas jau kitą dieną išvarytas iš ligoninės. Tokį nežmonišką elgesį ligoninės vadovai teisingo tuo, kad P.Šeremetas yra Rusijos pilietis, o ligoninė užsieniečiams teikia tikrai pirmąją pagalbą, bet ne stacionarinį gydymą. Dar daugiau, kelis kaukolės lūžius patyręs žurnalistas turėjo stoti prieš teismą esą "už administracinės teisės pažeidimus".

Nežinia kaip reaguos į tokius aktus A.Lukašenkos bičiulis Rusijos prezidentas V.Putinas. Kaip ir į Baltarusijos opozicijos ir žinomų visuomenės veikėjų kreipimąsi į Kremlių raginti liautis remti Lukašenkos diktatūrą. Kreipimesi įspėjama, kad Maskva, palaikydama uzurpavusį valdžią A.Lukašenką, pati sukelia Baltarusijoje antirusiškas nuotaikas. Tačiau Kremliaus valdovui, kuris darosi vis labiau panašus į Minsko "tėtušį", jokie protestai nerūpi. Pats V.Putinas ne kartą yra pareiškęs, kad broliškoji Baltarusija yra pagrindinė ginkluota jėga rengiantis atremti "NATO apsuptį".

Bet tuo metu, kai visas demokratinis pasaulis smerkia A.Lukašenkos režimą, pavertusį Baltarusiją paskutiniu komunizmo draustiniu Europoje, Lietuvoje atsiranda tokių, kurie nedviprasmiškai palaiko A.Lukašenką ir jo vykdomą politiką. Štai Seimo narys, senas partinis nomenklatūrininkas "agrarininkas" Mykolas Pronckus, nuvykęs į Minską stebėti rinkimų ir referendumo, pareiškė, kad jie vyko demokratiškai, o baltarusių liaudis vieningai balsavo už "šviesą ateitį". Tokios pat nuomonės laikosi ir "liaudies rašytojas bei liaudies gynėjas", bjauraus paskvilio "Durnių laivas" autorius V.Petkevičius. Galima dar pridurti, kad ryšių grupę su demokratiniu pasaulio nepripažintu Baltarusijos "parlamentu" įkūrė ne kas kitas, o pretenduojantis tapti vienvaldžiu Lietuvos valdovu V.Uspaskichas. Toje grupėje, be jau minėto M.Pronckaus dar yra V.Einoris, Rusų sąjungos atstovai, didelis premjero bičiulis ir medžioklės draugas B.Bradauskas.

Jonas BALNIKAS

Antrojo pasaulinio karo veterano statuso klausimu

Spalio 9 d. Kaune įvyko konferencija tema "Organizuoto ginkluotojo pasipriešinimo prieš agresorius ištaikos". Savo pranešimus skaitė ambasadorius dr. V. Dambra, dipl. inž. P. Narutis (atvykęs iš JAV), dr. S. Jegelevičius, dr. J. Jankauskas, dr. R. Zizas, dr. G. Surgailis, žurnalistas E. Simanaitis. Konferencijai buvo pateiktas kreipimosi į Respublikos Prezidentą, Seimą ir Vyriausybę tekstas, kuriame išdėstyti argumentai ir prašymas pataisyti nacionalinės teisės aktus, suteikiant Antrojo pasaulinio karo dalyvio statusą Lietuvos gyventojams, kovojusiems ne tik Sovietų sąjungos, bet ir Vokietijos pusėje, taip pat ir ginkluotojo pasipriešinimo dalyviams – kariams savanoriams. Konferencija nutarė atsižvelgti į pastabas ir patikslinti kreipimosi tekstą.

Pateikiamas **Edmundo SIMANAČIO** pranešimas.

Dviejų valstybių: Sovietų sąjungos ir Vokietijos susitarimu (Molotovo-Ribentropo paktas, 1939-08-23 ir jo slaptieji protokolai) buvo pasidalintos Rytų Europos nepriklausomų valstybių teritorijos ir suplanuota Antrojo pasaulinio karo (toliau – APK) pradžia.

Agresoriai skrupulingai laikėsi suljgto scenarijaus ir 1939 m. rugsėjį įsiveržė į Lenkiją, okupuodami šalį tiksliai pagal suokalbi.

Sovietų sąjunga 1939 m. lapkritį užpuolė Suomiją, kurios okupuoti nepavyko dėl atkaklaus ir didvyriško suomių tautos pasipriešinimo.

Sovietų sąjunga 1940 m. birželį okupavo ir aneksavo Lietuvą, Latviją ir Estiją.

Abu okupantai, pamindami tautų apsisprendimo teisę, neigė lietuvių tautos siekį atkurti Lietuvos Respublikos nepriklausomybę ne tik iki pat APK formalios pabaigos – 1945 m. Sovietų sąjunga skrupulingai laikėsi nusikalstamo sandėrio net iki 1990 m.

Užgrobtose teritorijose Vokietijos naciai ir Sovietijos komunistai intensyviai vyk-

dė imperinę kolonijinę politiką, naudodami brutalią smurtą, taikydami represijas, varžydami minties ir sąžinės laisvę, masiškai žudydami ir tremdami okupuotų kraštų gyventojus.

Abu totalitariniai režimai grindė genocido politiką pseudomokslinėmis teorijomis: Vokietijos naciai rasine (žydai, čigonai...), o Sovietijos komunistai – "klasių kovos" (mokytojai, valstybės tarnautojai, ūkininkai, karininkai, šauliai...) ir pagal rasinį požymį (į Vidurinę Aziją buvo išstremtos šešios tautos: Krymo totoriai, kalmukai, karačajai, balkarai, čečėnai ir ingušai).

Nei tarptautinė, nei nacionalinė teisė vieno okupacinio režimo pakeitimą kitu nelaike išvadavimu, nes iš neteisėtumo teisė neatsiranda.

Niurnbergo tribunolas 1946 m. įvertino nacizmo nusikaltimus keturiais požiūriais: nusikaltimai taikai, karo nusikaltimai, nusikaltimai žmoniškumui (genocidas), sąmokslas, darant šiuos nusikaltimus.

Vilniaus tarptautinis visuomeninis tribunolas 2000 m. kvalifikavo komunizmo nusikaltimus tik trimis pirmaisiais aukščiau paminėtais požiūriais.

Vilniaus tribunolo procesas ir teisės aktai atitinka tarptautinės teisės normas. Jo nuosprendis vertintinas kaip Niurnbergo proceso analogas komunizmo atveju. Ne šio pranešimo tikslas aiškinti, kodėl vieno agresoriaus nusikalstama veikla nebuvo iki šiol įvertinta jokiū kito tarptautinio teismo. Tačiau precedento teisė gerbtina – analogiški nusikaltimai turėtų būti vertinami taip pat.

Istorinis faktas, kai vienas iš dviejų APK planuotojų ir genocido vykdytojų, tapęs nugalėtoju, nebuvo teisiamas, o atvirksčiai – pats teisė savo buvusį sėbrą, anaipolt

nepaneigia nei teisingumo poreikio, nei pareigos įvertinti padarytus nusikaltimus.

APK aukų skaičius siekia 50 mln. Komunizmo aukų skaičius ne karo metais – apie 100 mln.

Nors Lietuvos valstybė, kaip atskiras tarptautinių santykių subjektas, APK nedalyvavo, nes buvo okupuota, tačiau dalis Lietuvos žmonių buvo priversti kariauti ir vieno, ir kito okupanto kariniuose daliniuose. Lietuviai, kariavę vokiečių pusėje, puoselėjo viltį keičiantis padėčiai fronte ir karui einant į pabaigą išnaudoti visas galimybes atkurti ir apginti Lietuvos Respublikos nepriklausomybę. Sovietų pusėje kariavę lietuviai apie tokią galimybę net negalėjo pagalvoti.

Lietuvos narystė NATO ir Europos Sąjungoje, kai šalyje veikia ir ES teisinės normos, akivaizdžiai išryškina nacionalinės teisėdaros skolą istorijai, kuri skaudžiai žeidžia šalies piliečių, ypač Lietuvos kariuomenės karių savanorių, tautinę, pilietinę savigarbą ir žmogiškąjį orumą. Lietuvos Respublikos įstatymai dėl Lietuvos gyvenančių APK dalyvių, kovojusių antihitlerinės koalicijos pusėje, statuso išskiria vieną okupantą, netiesiogiai teigdama buvusį jį Lietuvai geresnį.

Terminas "antihitlerinė koalicija" slepia didelę neteisę. Lietuva, būdama okupuota šalis, negalėjo būti ir nebuvo "antihitlerinės koalicijos" narė. Terminas naudingas tik Rusijai, Sovietų sąjungos teisių ir pareigų pėrėmėjai, kuri, kaip Lietuvą okupavusi šalis, suinteresuota savo kalte dėl karo nusikaltimų, nusikaltimų žmoniškumui (genocido) suversti kitam nusikalstamo suokalbio dalyviui – Vokietijai.

Kita vertus, terminas "antihitlerinė koalicija", kaip sovietmečio reliktas, rodo beprincipį nuolankumą "vyres-

niam broliui" ir neatspindi tikrovės. Minėtas įstatymas dėl APK dalyvio statuso turėtų būti pataisytas, suteikiant teisę gauti veterano statusą su visomis iš to išplaukiančiomis pasekmėmis ir kitiems Lietuvoje gyvenantiems APK dalyviams, kariavusiems Vokietijos pusėje. Šiai veteranų kategorijai priskirtini kariai iš savisaugos batalionų, Lietuvos vietinės rinktinės, Tėvynės apsaugos rinktinės ir kovojusieji Vermachto daliniuose.

Lietuvos Respublika, tapusi ES nare, neturėtų pataikauti kokios nors užsienio šalies imperinėms ambicijoms ir privalėtų nustoti diskriminuoti savo piliečius – APK dalyvius, kovojusius kitoje fronto pusėje. Negalima pamiršti, kad abiejose Rytų fronto pusėse stovėjo armijos tų šalių, kurios buvo okupavusios mūsų šalį ir sutartinai neigė lietuvių tautos teisę atkurti Lietuvos nepriklausomybę.

1941 m. birželio ginkluotasis sukilimas "išreiškė tautos valią atkurti nepriklausomą valstybę". Ši formulė iš įstatymo "Dėl LLKS tarybos 1949 m. vasario 16 d. deklaracijos". Ten pat rašoma, kad LLKS taryba buvo "aukščiausia politinė ir karinė struktūra, vadovaujanti šiai (išsilaisvinimo) kovai, vieningai teisėta valdžia okupuotos Lietuvos teritorijoje." Taigi nepriklausomos Lietuvos Seimas patvirtino istorinį faktą, kad okupuotoje Lietuvoje vyko išsilaisvinimo kovos ir APK Lietuvoje baigėsi aštuoneriais metais vėliau po Vokietijos kapituliacijos.

Susidarė paradoksali padėtis, kitaip tariant, įstatymų kolizija. Okupuotoje Lietuvoje teisėtos valdžios kontroliuojamų gynybos pajėgų (LLKS) karių teisės Lietuvos Respublikoje ignoruojamos, o okupacinės sovietų armijos

kariams – suteikiamas APK dalyvio statusas ir privilegijos.

Turėtų būti pripažinta teisė į APK dalyvio statusą LLKS dalinių kovotojams, lygiai taip pat ir kitų ginkluotosios kovos formučių dalyviams, kuriems įstatymo nustatyta tvarka yra pripažintas kario savanorio arba laisvės kovų dalyvio statusas, nors šiuo atveju galimos išimtys, kurios turėtų būti minimos teisės aktuose. Europos šalių partizanai, kovoję prieš nacistinį okupantą, yra visateisiai APK dalyviai. Reikėtų remtis šiuo precedentu, kaip papildomu argumentu.

APK dalyvio statusas neturėtų būti suteikiamas asmenims, vykdžiusiems karo nusikaltimus, nusikaltimus žmoniškumui (genocidą), tarnavusiems ar dirbusiems okupantų represinėse struktūrose, pvz., NKVD, MVD, NKGB, MGB, KGB, naikintojų (stribų) būriuose, "Smers" tarnyboje, saugumo policijoje, SD (saugumo tarnyboje), "gestape" (slaptoje valstybės policijoje) ir pan.

Beliktų pridurti, kad dar 2000 m. buvo parengtos panašios įstatymo dėl APK dalyvio statuso pataisos, deja, tuometinis Seimas pritrūko politinės valios ir jos netapo nacionalinės teisės norma.

Teikiama pasiūlymai dėl APK dalyvio statuso suteikimo tvarkos pataisymų padėtų atitaisyti įsisenėjusią teisinę, moralinę ir materialinę skriaudą garbaus amžiaus sulaukusiams ir jau Anapilin išėjusiems Lietuvos kariams. APK dalyvio, veterano statuso įstatymo pataisos reikėtų okupantų supriešintos tautos dar vieną, jau nebe pirmą, simbolinį tautos sutaikymo ženklą. Lietuvos kariai savanoriai, kaip APK dalyviai, teisėtai pretenduoja ir į narystę Pasaulinėje karo veteranų federacijoje.

Tėvynę turime vieną, kurios vardas – LIETUVA.

Pagerbtas šimtmetis

(atkelta iš 1 psl.)

Karo tribunolas atsekė 25 m. ir jis buvo išvežtas į Sibiro lagerius. Čia 10 m. išbuvo kalėjime ir 8 m. tremtyje. 1948 m. gegužės 22 d. buvo išvežta ir visa šeima: serganti motina, žmona su keturiomis mažametėmis dukterimis. Visas turtas buvo konfiskuotas. Sibire, Komijoje, Mykolui teko dirbti anglies šachtose, Intoje – miško darbus. Kalėjo kartu su kunigu mons. Kazimieru Vasiliaus-

ku. Iš Intos persikėlęs į Nižnij Udinsko rajoną prie Irkutsko, susitiko su šeima. 1966 m. grįžo į Lietuvą. Mirus žmonai, apsigyveno pas dukterį Ramutę. Šiuo metu Mykolas Liutkevičius – dimisijos leitenantas, apdovanotas Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu, gauna valstybinę pensiją.

100-ojo jubiliejaus proga maloniai sveikino Tėvynės sąjungos Kalvarijos sk. pirm. Birutė Kažemėkaitė, LPKTS

valdybos pirm. Antanas Lukša, LPKTS Marijampolės sk. pirm. Vytautas Raibikis, Kalvarijos garbės pilietis dim. mjr. gydytojas Henrikas Sinkus, Kalvarijos seniūnė Liuda Bučinskienė. Jubilatas buvo apdovanotas gėlėmis ir apjuostas atminimo juostomis. Mykolas Liutkevičius dėkojo už sveikinimus.

Linkime jam sveikatos ir stiprybės.

Sigitas MIČIULIS

Sibire 1955-08-10 (Mykolas – pirmas iš kairės, baltais marškiniais)

Kur teka Bremana...

(atkelta iš 1 psl.)

1948 m. pavasarį Antanas, po priesaikos gavęs Dobilo slapyvardį, jau ginkluotas su vyrais patraukė Obelyno miškų link. Žuvo jis tais pačiais metais MGB daliniams apsupus Kalinskų sodybą Graužų kaime.

Žuvus Antanui, Beržinius imta dar akyliau sekti, kadangi agentas "Aušra" nuolat informuodavo saugumiečius, jog pas Beržinius lankosi partizanai. 1948 m. vasarą Beržinių Juozas-Krantas, gimęs 1926 m., nuo 1947 m. – Nepatūno būrio ryšininkas, stačiais Akmenos skardžiais grįždamas namo iš susitikimo su partizanais pakliuvo tiesiai į saugumiečių rankas. Jį smarkiai sumušta pririšo prie daržinės durų, kur jau buvo pririšta motina. Darydami krata, kariškiai aptiko bunkerį, įrengtą šulinyje, kur slėpėsi Beržinių Kaziukas, gimęs 1928 m. Dvidešimtmetį jaunuolių artimųjų akyse kankino, išdaužė visus dantis. Šis, išsiveržęs iš kankintojų, puolė į šulinį nusiskandinti, tačiau saugumiečiai jį ištraukė atgaivino. Tuo tarpu kiti saugumiečiai iš greta buvusios Gedeikių sodybos atvarė pas Beržinius nakvojuosią Palmyrą Dargužaitę, partizanano Aro jaunėlę seserį.

Sumetę į mašiną leisgyvius Juozą ir Kazį, įsodinę tėvą, motiną ir Palmyrą, saugumiečiai visus išgabeno į Tauragės šubertinę. Juozas iš ten nebegrižo – buvo nuteistas 10 metų lagerio...

Grįžusiam iš šubertinės Kaziui daugiau nieko neliko, kaip pasirinkti nelegalų gyvenimą. 1949 m. jis įstojo į Aušrelės partizanų būrį. Jam buvo duotas Algirdo slapyvardis. Netrukus jis tapo Aušrelės būrio skyriaus vadu. Tais pačiais metais į Šalčio būrį įstojo ir Beržinių Povilas, gimęs 1927 m. Jo slapyvardis – Ažuolas.

1951 m. ryšininke tapo Zosė Beržinaitė-Misienė.

1951 m. vasario 5 d. Povilas-Ažuolas žuvo Debliuose, Jono Liatuko sodyboje. Kaip rašoma MGB akte, esančiame byloje Nr.48, aptikti slėptuvėje buvę trys partizanai. Dviem iš jų pasisekė pabėgti, o Povilas-Ažuolas krito. Beržiniai netrukus sužinojo, kad jų jaunėlis sūnus Kazimieras-Algirdas, Aušrelės būrio skyriaus vadas, 1951 m. liepos 31 d. siaučiant MGB daliniams žuvo Obelyno miške.

Po Kazimiero žūties, paskutinis iš suaugusių Beržinių sūnų Petras su žmona Genuyte, besilaukiančia vaikelio, ir

sūneliu, gyvenę Laukuvoje, saugumiečiams bandžius jį areštuoti, pradėjo slapstytis. Vėliau Petras su žmona įstojo į partizanų būrį.

1951 m. lapkritį Lietuvos SSR saugumo ministro Kapralovo ir prokuroro Facharovo patvirtintame nutarime rašoma: "Beržinio Petro, s. Povilo, gyvenančio Vaičių kaime, šeima: Beržinį Petrą, g. 1888 m., žmoną Beržiniene Oną, g. 1885 m., dukteris Beržinaitę Tavosę, g. 1919 m., Oną, g. 1921 m., Zosę, g. 1923 m., Juzefą, g. 1918 m., žentą Misių Kazį, g. 1924 m., ištremti už LTRS ribų į tolimiausių TSRS vietų spec. gyvenvietes, turtą konfiskuoti..."

Tuomet į tremiamųjų sąrašą nepakliuvo Beržinių Stasiukas, gimęs 1937 m. Tremiant šeimą pasisekė pabėgti ir Teodorai, kuri ėmėsi globoti Stasiuką, kartu augino ir žuvusio brolio Petro likusį našlaitį sūnelį.

Žinia apie Petro ir jo žmonos su negimusiu vaikelio žūtį 1952 m. per Jonines Deblių miške Beržinius pasiekė jau Sibire, Tomsko srityje.

1956 m. tėvus paleidus iš tremties, Zosė išvyko į Vorkutą, kur kalėjo Juozas. Kadangi neturėjo teisės grįžti į Lietuvą, Sibiro platybėse ji išbuvo 21 metus. Čia gimė ir paaugo jos dukterys.

Apie visa tai buvo prisiminta senojoje Beržinių sodyboje, kurioje tebegyvena Teodora Beržinaitė. Čia Šilalės kaimiškosios seniūnijos lėšomis partizanų Beržinių šeimai pastatytas atminimo ženklas. Į jo pašventinimo iškilmes atvyko anuomet Beržinius pažinoję ir tų dienų įvykiuose dalyvavę buvę partizanai ir ryšininkai, politiniai kaliniai ir tremtiniai, kariai savanoriai ir šauliai, Šilalės savivaldybės administracijos direktorė Zita Lazdauskienė, kaimiškosios seniūnijos seniūnas Stasys Lidžius, dim. plk. Leonas Laurinskas ir kt. Paminklą pašventino Šilalės parapijos klebonas Petras Merliūnas.

Z.Lazdauskienė dėkojo Zofijai Beržinaitėi-Baranauskieniui už atminimo išsaugojimą, už partizanų kapų puoselėjimą. Renginį vedė ir istorinius įvykius priminė kraštotyrininkė, savivaldybės vyr. paminklotvarkininkė Aldona Gedvilienė, dainavo kraštotosros draugijos ansamblis "Diemedis".

Po oficialios programos visi renginio dalyviai dar ilgai bendravo, dainavo partizanų ir tremtinių dainas.

Sveikuoliai nustebino išradingumu

Spalio 15 d. Kaune, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių būstinės salėje, Kauno jungtinis sveikatos klubas surengė sveiko maisto parodą. Klubo nariai ne tik patys sveikai maitinasi, ruošia tokį maistą namiškiams, bet ir mus norėjo išmokyti rūpintis savo sveikata. Susirinkusieji galėjo ne tik grožėtis patiekalais, pagamintais iš mūsų sodų vaisių ir daržovių, bet ir užsirašyti receptų.

Kitame "Tremtinio" numeryje skaitytojams pateiksime keletą sveikuolių receptų.

Jūratė Marcinkevičienė užsirašo, kaip įdaryti saldžiuosius pipirus

Kiekvienais metais Palangoje vyksta konkursinės šventės. Šių metų prizinininkai – kauniečiai. "Šeiminių šeimininkės" titulai suteikti: Janinai Vairgelienei, Algirdui Kapušinskui, Galinai Žemaitienei ir Danutei Kunčienei

Kada peržengs barjerą?

1941 m. tremtinio Algimanto LELEŠIAUS atviras laiškas švietimo ir mokslo ministrui Algirdui Monkevičiui

Gavome jau trečią Švietimo ir mokslo ministerijos atsakymą. Džiaugiamės, kad mūsų balsas nėra šaukiančiųjų tyruose balsas.

Deja, Švietimo ir mokslo ministerijos pozicija dėl didesnio pamokų skaičiaus skyrimo rezistencijos istorijai, ko mes prašome, lieka nepakitusi. Jūs teigiate: "Ministerija palaiko ir skatina mokyklų iniciatyvas pokario temai skirti daugiau laiko ir dėmesio, suteikia teisę bet kuriai mokyklai su mokyklos tarybos pritarimu laisvės kovų istoriją dėstyti kaip pasirenkamąjį dalyką. Tačiau, atsižvelgdama į skirtingas sąlygas mokyklose, pamokų skaičiaus nei šiai, nei kitoms temoms pati ministerija nenustato."

Lietuvai integruojantis į ES, dešimtims tūkstančių lietuvių paliekant kraštą, iškilus

narkomanijos, alkoholizmo, nusikalstamumo problemoms, pilietinis, patriotinis auklėjimas įgauna išskirtinę svarbą. Rezistencijos istorija gal net svarbesnė už vadinauosius pagrindinius dalykus. Mūsų nuomone, laikas ją priskirti prie pagrindinių privalomųjų dalykų.

Mus liūdina tokia dvilypė neryžtinga ministerijos pozicija: palaiko ir skatina mokyklų iniciatyvą pokario temai skirti daugiau laiko, tačiau, deja, nuo jos traukiamasi toliau, tarsi nusiplaunama rankas – jūs darykite, kaip norite.

Didesnė dalis Švietimo skyrių, mokyklų vadovų taip samprotauja: ministerijos pozicija šiuo atveju neaiški. Kam rizikuoti?

Įsivaizduokime, kaip atrodytų, jeigu ministerijos nuostata dėl rezistencijos istorijos būtų taikoma, sakykim, lietu-

vių kalbai ar matematikai.

Primenu, kad Kazlų Rūdos mokyklų 10-ose klasėse štai jau ketvirti mokslo metai rezistencijos istorijai bus skiriama aštuoniolika pamokų. Ir nebuvo nė vieno protesto balso, mokiniams rezistencijos istorija labai patinka.

Esu tikras, kad taip būtų visose Lietuvos mokyklose, jeigu ministerija pasinaudotų mūsų patirtimi ir pasiūlymu.

Liūdina, kad penkioliktaisiais (!) nepriklausomybės metais turime įrodinėti pačiai Švietimo ir mokslo ministerijai būtinybę skirti reikiamą dėmesį laisvės kovotojų istorijai.

Tikimės, kad pagaliau pasiryš peržengti požiūrio į rezistencijos istoriją psichologinį barjerą (anų laikų rudimentą) ir atsižvelgs į mūsų prašymą. Priešingu atveju būsim priversti kreiptis į ES Švietimo Komisiją.

Sunki priverstinė kelionė

Juozo Urbono kančių kelių istorija, atkurta pagal jo našlės Danutės Urbonienės, gyvenančios Marijampolėje, ir drauge katorgoje vargusio marijampoliečio Algimanto Stankevičiaus prisiminimus

Juozas Urbonas (1919–1997) buvo kilęs iš Mikalaukos kaimo, netoli Kalvarijos 22 ha ūkį turėjusios šeimos. 1944 m. prasidėjus antrajai sovietinei okupacijai, prasidėjo ir prievartinė mobilizacija į svetimą – Raudonąją armiją. Daugelis Lietuvos vyrų nenorėjo tapti rekrūtais pavergėjų kariuomenėje, kurioje ne tik tarnavimo sąlygos buvo labai sunkios, bet laukė ir labai pavojingi mūšiai žygiuojant Karaliaučiaus ir Berlyno link. Nenorėjo tapti “vaduotoju” ir Juozas.

Tuo metu gretimame Pasudonės kaime, žmonos tėviškėje, prisiglaudė Lietuvos kariuomenės aviacijos kapitonas Taunys, kuriam tarpininkaujant Juozas buvo įdarbintas netolimoje Skardupių parapijoje bažnyčios patarnautoju. Taip jis išvengė grėsmės savo palaikys palikti kur nors “broliškuose kapuose” pakeliui į Berlyną.

Skardupių klebonui kun. Yliui, kapitonui Tauniui ir kitiems vietiniams inteligentams didžiulį susirūpinimą kėlė tai, kas dėjosi apylinkėse: pasipriešinimo kovotojų vardu dangstydamiesi piktdariavo NKVD smogikai ir plėšikų gaujos. Buvo nutarta partizanus sutelkti į kariškai organizuotus būrius, atsirišti nuo savivaliaujančių apsimetėlių. Tuo tikslu 1945 m. Skardupiuose įsteigtas Tauro partizanų apygardos štabas įsikūrė vietos klebonijoje. Juozas Urbonas tapo ryšininku, prisiekė ir gavo Meškos slapyvardį.

Kai prasidėjo areštai, Juozas buvo savo tėviškėje. Jis tuoj nuskubėjo į Skardupius pasižiūrėti, kas dedasi. Koks neatsargumas, konspiracinio darbo patirties stoka! Tuo metu Skardupių klebonijoje apsigyveno grupė enkavėdistų, namiškiai turtėjo juos šerti iš paskutinių savo atsargų. Visus ateinančius į kleboniją enkavėdistai areštuodavo. Belangėje atsidūrė daug atsitiktinių lankytojų. Žinoma, pakliuvo ir Juozas.

Pirmiausia teko Marijampolėje patirti žiaurios tardy-

Grįžtant į Lietuvą. (Juozas Urbonas kairėje)

Skardupiuose švenčiamas Tauro apyg. įkūrimo 50-metis. 1995 m. buvę štabo nariai (iš kairės): Gurskis, kun. P. Adomaitis ir J. Urbonas

mus, po kurių liko gumbuoti, blogai sugiję šonkauliai. Po to sovietinis “teismas” ir – į tolimą kelionę...

Juozas kalėjo įvairiose vietose. Buvo nugabentas į Vorkutą, o iš ten – per visą Sibirą iki Japonų jūros pakrantės. Ten kalinius sulai-pino į laivą, kuris gabeno į tolimą užkampį.

Ochotsko jūra pasitiko siautėjančiomis bangomis. Vengdamas audros, laivas išmetė inkarą kažkokiam užutėky, prie Sachalino salos. Kaliniams skirti maisto ir vandens ištekliai laive buvo men-

ki. Net jeigu laivas būtų pasiekęs kokią nors netolimą gyvenvietę, jie nebūtų buvę papildyti, nes po karo badmiriavo ne tik kaliniai, bet ir laisvi gyventojai. Kaliniai laive badavo devynias dienas, kol aprimo audra ir laivas galėjo pasiekti Magadaną. Nusilpusiems kaliniams išlipti į krantą nutiestu trapu turėjo padėti kareiviai. Sunkioji kelionė dar nesibaigė – iš Magadano juos vežė 60 km į šiaurę, šachtininkų gyvenvietę Elgenugolį, kur laukė toks pat liesas maisto davins ir sekinamas darbas.

Lagerių viršininkams svarbiausia buvo įvykdyti žemės gelmėse esančių gėrybių iškasimo planus. Nusilpę kaliniai nepajėgė sunkiai dirbti, todėl daž-

nai būdavo baudžiami. Kalinių koloną varydavo pro išrikiuotus karius. Šie kalinius tvatydavo lazdomis ir kitokiais įrankiais. Daugelis karių tik apsimedavo mušą, todėl vėliau iš jų egzекutoriais atrinkdavo tik negailestingiausius, kuriuos, reikia manyti, paskatindavo materialiai – cigarečių pakeliu ar panašiai...

Iš Juozo namiškių tremtin pakliuvo tik sesuo Marija, kiti išsislapstė lyg išdraskyto lizdo paukščiai...

Aleksandras JAKUBONIS

Dėkojame ir kviečiame

Spalio 3 d. Tetirvinuose (Pasvalio r.) įvyko paminklo 1945 m. žuvusiems kautynėse su NKVD partizanams ltn. Kaziu Pažemckui, pusk. Antanui Audrijoniui ir Juozui Paplauskui pašventinimas. Žuvusiųjų artimieji ir Laisvės kovų bendražygiai, kautynių dalyvis Albertas Petrauskas dėkoja Pasvalio

šaulių kuopos vadui A. Kalvėnui ir organizatorei G. Šakalienei, kad nugalėję komunistinį pasipriešinimą įamžino žuvusių didvyrių atminimą.

Jaunieji Pasvalio kuopos šauliai, atstatę jau ketvirtą partizanų žeminę, spalio 23 d. kviečia į Žaliosios mišką, kur bus šventinama atstaty-

ta Povilo Žilio-Klevo būrio štabo buveinė. 11.30 val. Kriklenų bažnyčioje (Pasvalio r.) šv. Mišias aukos Panevėžio vyskupas Jonas Kuneckas. Dalyvaus Pasvalio buvusių tremtinių ir politinių kalinių choras, šauliai, saliuotos Vyčio apyg. 5 rinkt. kariai.

Kviečiame dalyvauti. LLKS prezidiumo pirm. Jonas ČEPONIS

LGGRTC pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija skelbia pretendentų rezistentų vardui gauti sąrašą

(Tęsinys)

Vincas Vainikevičius, pasipr. akcijų dalyvis, Vilkaviškio aps. Keturvalakių valsč. 1949–1956 m.

Antanas Valaitis (po mirties), partizanas, Šakių aps. Lukšių valsč. Tauro apyg. Žalgirio rinkt. 1945–1949 m.

Pranciškus Jeronimas Valaitis (po mirties), partizanas, Šakių aps. Lukšių valsč. Tauro apyg. Žalgirio rinkt. 1945–1946 m.

Vytautas Petras Valaitis (po mirties) partizanas Šakių apskr. Lukšių v. Tauro apyg. Žalgirio rinktinė 1947–1949 m.

Aldona Janina (Janė) Vasulytė (po mirties), ryšininkė, Švenčionių aps. Saldutiškio valsč. 1944–1952 m.

Stasys Vėlavicius, ryšininkas, Mažeikių aps. Vieksnių valsč. 1947–1949 m.

Jonas Vyšniauskas (po mirties), rėmėjas, Raseinių aps. Kelmės valsč. 1948 01–1948 04.

Jonas Zabulis (po mirties), partizanas, Utenos aps. Vyžuonų valsč. 1945–1946 m.

Antanas Zaloga (po mirties), partizanas, Šiaulių aps. Skaisgirio valsč. Tautvaišo būrys 1944–1945 m.

Ona Žekonienė-Kašėtaitė, ryšininkė, Alytaus aps. Alovės valsč. Dainavos apyg. Žaibo būrys 1947–1952 m.

Julius Žentelis, sukilimo dalyvis, Telšiai 1941 06 22–28.

* * *

Albina Atkočiūtė, ryšininkė, Utenos aps. Skiemonių valsč. Vytauto apyg. Kirvio būrys 1945–1948 m.

Antanas Augulis (po mirties), sukilimo dalyvis, Panevėžio aps. Vadoklių valsč. 1941 06 22–28.

Alfonsas Augulis (po mirties), partizanas, Panevėžio aps. Vadoklių valsč. Vyčio apyg. Pavasario būrys 1947–1952 m.

Regina Buzienė-Jančauskaitė, partizanė, Prienų aps. ir valsč. Tauro apyg. Geležinio Vilko rinkt. 1952–1953 m.

Vincas Češkauskas, pogr. spaudos platintojas, Šiaulių r. Gruzdžiai 1970–1988 m.

Angelė Češkauskienė-Grigonytė, pogr. spaudos platintoja, Šiaulių r. Gruzdžiai 1970–1987 m.

Stasys Čėpla, karys, Marijampolės aps. Suvalkų Kalvarijos valsč. Vietinė rinkt. 304 batalionas 1944 02 16–1944 05 15.

Eugenija Čyvienė-Atkočiūtė, ryšininkė, Utenos aps. Skiemonių valsč. Vytauto

apyg. Kirvio būrys 1945–1948 m.

Ona Dabkienė-Atkočiūtė, ryšininkė, Utenos aps. Skiemonių valsč. Vytauto apyg. Liūto būrys 1948–1952 m.

Vladislava Elvikienė-Meškelevičiūtė, ryšininkė, Marijampolės aps. Šilavoto valsč. 1944–1951 m.

Albina Galinienė-Meškelevičiūtė, ryšininkė, Marijampolės aps. Šilavoto valsč. 1944–1950 m.

Bronislova Januškevičienė-Sabonytė, ryšininkė, Alytaus aps. Alovės valsč. Žaibo, Varpo būriai 1946–1950 m.

Adelė Ona Jukavičienė-Avižieniūtė, ryšininkė, Marijampolės aps. ir valsč. Tauro apyg. Geležinio Vilko rinkt. 1945–1948 m.

Ona Juknevičienė-Jauniškytė, ryšininkė, Švenčionių aps. Saldutiškio valsč. 1944–1950 m.

Vytautas Kaladė (po mirties), pasipr. akcijų dalyvis, Kaunas 1971–1972 m.

Algirdas Kasmauskas, sukilimo dalyvis, Kaunas 1941 06 22–28.

Algimantas Keina, pogr. spaudos leidėjas, Trakų aps. Vabalninko valsč. 1980–1990 m.

Monika Knyzaitė, ryšininkė, Marijampolės aps. ir valsč. 1944–1950 m.

Juozas Krikščiūnas, karys, Lazdijai, Vietinė rinktinė 1944 02 16–1944 05 15.

Marijona Kučinskaitė, pogr. spaudos platintoja, Vilkaviškio r. Keturvalakiai 1974–1989 m.

Antanas Kudirka (po mirties), pogr. organ. narys, Šakių aps. Žvirgždaičių valsč. 1945–1946 m.

Anelė Leitienė-Pažarskaitė, ryšininkė, Ukmergės aps. Balninkų valsč. 1944–1950 m.

Kostas Lėckas, pogr. organ. “Lietuvos jaunieji partizanai” narys, Jieznas, 1952–1954 m.

Ona Lisauskienė-Šleiniūtė, ryšininkė, Kretingos aps. Darbėnų valsč. 1946–1955 m.

Kazimieras Maciulevičius (po mirties), rėmėjas, Alytaus aps. Daugų valsč. Dainavos apyg. Žaibo būrys 1945–1947 m.

(Bus daugiau)

Atsiliepiamus apie šiuos kandidatus siųskite adresu: LGGRTC pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija, Gedimino 40, Vilnius. Pasiteirauti tel. (8-5) 2314157.

Nepalaužiamos dvasios kovotojas

2004 m. rugpjūčio 5 d. į Amžinybę iškeliavo Liudas BRUČAS.

1953 m. pavasarį sukilęs Norilskas pažadino ir Vorkutos lagerius. Vorkutos 40-oje šachtoje „nutrūktagalvių“ nestigo: įsilieję į streiką, nėjo į darbą, reikalavo elementarių kalinio teisių, sudrausminti čekistus ir gal net pilnos amnestijos. Komunistai su tokiais dalykais nesitaikstė ir išdrįsusius „išsiškoti“ šaudė. Kaliniai aptilo, bet neatsižadėjo tolimesnės kovos.

Liudas Bručas rašė: „1955 m. pavasarį daugelis vyrų, turinčių mažesnes bausmes, gavo leidimą dirbti už lagerio zonos. Jie nueidavo iki „plytinės“ – moterų lagerio ir iš ten parnešdavo laiškėlius į mūsų lagerį. Iš tų laiškėlių sužinojome, kad Ajač Jagos lagerininkai rengia sukilimą ir prašo visiems pranešti, kad rengiamas visuotinis Vorkutos streikas. Man (Liudui Bručui – E. B.) papuolė į rankas Julijos laiškas, iš kurio sužinojau, kad gretimuose lageriuose rengiamasi sukilimui ir prašė rašyti tuo tikslu atsišaukimus. Aš pradėjau rašyti atsišaukimus spausdintomis raidėmis, kad neatpažintų mano rašysenos. Tekstus kūrėme suėję keletas draugų. Parašėm labai daug atsišaukimų, kuriuos išplatinome ne tik savo zonoje, bet ir kitų lagerių lietuviams. Mes gerai sutarėme su estais, latviais bei ukrainiečiais ir tuos mano parašytus atsišaukimus vertėme į jų kalbas. Jie platino tarp savo tautiečių.“

Kartą prie Liudo Bručo priėjęs Šilgailis, vienas iš mūsų, papriekaištavo: „Kodėl ragini kitus nedirbti, o pats kaip veršis eini į darbą?“

Pasidavė Liudas iššūkiui: rytojaus dieną vienas pirmųjų neišėjo į darbą. Didvyriška! Gražu! Nežinau, ką jo vietoje būčiau daręs, bet žvelgiant iš dabarties, Tau, kaip kovotojui, parašyčiau prastą pažymį. Neužsigauk, Liudai, aš Tave myliu ir ger-

biu. Tu savo gyvenimu įrodei, kad esi didis, bet ir dideli pravirksta, kai smūgiuojama žemiau juosmens, o atsi-dengti priešui – klaida. Atsi-dengei – išėjai iš rikiuotės. Tam būtų laikas atėjęs vėliau, o dabar paralyžiavo tavo galias pradėtai kovai, fizinės kančios urmu užgriuvo Tave bausiuose sovietų lageriuose.

Liudą uždarė į karcerį. Prieš uždarydami pasakė: „Tu gi protingas ir stiprus jaunuolis, bet esi kalinys, o mes – tavo likimo kalviai. Tau karceryje priklauso 400 g duonos ir kas trečią dieną – lėkštė balandos. Gausi tik 200 g duonos ir kiekvieną dieną – lėkštę „kipetoko“ (virinto vandens).“

Kiekvieną dieną surakin-tą Liudą veždavo į šachtą, bet Liudas po vienos dviejų valandų, jokio darbo nedirbęs, jau pakildavo į viršų. Dešimtininkai raportuodavo apie jo nepaklusnumą. Baigiantis pamainai jį, vėl surakin-tą, visų akivaizdoje gražindavo į karcerį, išrengtą iki apatinių nusiųsdavo ant cementinių grindų. Gerai, kad šachtoje draugai slapta jį pamaitinda-vo ir taip palaike silpstančias jėgas. Liudui užsispyrimo užteko, bet jo netrūko ir čekistams, nors matėsi, kad pas-tarųjų kantrybė senka.

„Atsisakėlių“ jau pilni BUR-ai bei karceriai, ir jų vis daugėjo. Viršininkai nervino ir jau nebežinojo ką daryti. Kartą prižiūrėtojas vyr. seržantas Ščerbatiukas nusi-vedė į karcerį ir liepė nuogai išsirengti. Pasiėmė visus dra-žužius neva patikrinimui, o Liudą įstūmė į sandėliuką, kuriame buvo laikomos šluotos ir kibirai, apipylė šaltu vandeniu, užrakino ir pats išėjo. Buvo pavasaris, tačiau lauke dar šalo. Liudas šaukė, bandė išversti duris, bet gele-žimi apkaustytos durys nepa-klusio jo išvargusiam ir išse-kusiam kūnui. Beldimas tilo. Po truputį blėso sąmonė. Bet mirti nebuvo lemta.

Tuo metu iš Vorkutos at-

Pro memoria

Liudas Bručas. Vorkuta. 1955 m.

vykusi medikų komisija tik-rino sanitarinę padėtį 40-oje šachtoje. Užsuko ir į BUR-ą. Apžiūrėję kameras ir karce-rius, panoro apžiūrėti ir san-dėliuką.

Ant kibirų ir šluotų baltas kaip drobė gulėjo nuogas Liudas Bručas. Gydytoja pa-tikrino pulsą. Jis vos tiksejo. Susuko bejėgį kūną į paklo-dę ir, pasitelkę du BUR-o ka-linius, ant neštuvų nunešė į li-goninės baraką. Čia dirbo buvęs Kauno karo ligoninės gydytojas pulkininkas Skirs-gaila. Jis apžiūrėjo Liudą, su-leido vaistų, atgaivino ir pra-dėjo kovą su mirtimi. Po ke-lių dienų mirtis pasitraukė. Li-gonis taisėsi ir jau po trijų sa-vaikių vėl stovėjo kovos ri-kiuotėje, rašė kvietimus strei-kuoti bei pagal išgales tam ren-gėsi. Tačiau atsirado Judas – lietuvis Daunys-„Džūkas“, kuris išdavė veikliausius, tarp jų Liudą Bručą bei misionierių Stanislovą Dobrovolskį. Čekistai, surinkę apie 200 žmo-nių, atgabeno juos į 7-tos šach-tos mažąją zoną.

Mojuodamas 40-ai šach-tai, Liudas Bručas su didžiaus-ia pagarba prisiminė lageri-ninkų ryšininką Anicetą Po-cių, tuomet penkiasdešimt-metį Leoną Paplauską, Leo-ną Prušinską, Zigmą Strumsk-ą, Jonelį Korniševičių, Vy-tą Sadauską, Vytautą Kaz-lauską, Povilą Krikščiūną, kun. Vladą Poželą, Vytą Pa-driežą, Edvardą Svilainį, baltgudį Vasilių Kaušylą ir vieną iš ukrainiečių politinių kalinių vadų Karkovecą.

Gerbiami skaitytojai!

„Tremtinys“ „Lietuvos spaudos“ kioskuose nepardavinėjamas. Jį galite nusipirkti Vilniuje, Sąjūdžio kioske (Gedimino g. 1) ir Kaune, LPKTS būstinės knygynėlyje (Laisvės al. 39, I a.).

„Tremtinį“ geriausia užsiprenume-ruoti pašte.

ILSĖKITĖS RAMYBĖJE

Danutė Cemnolonskienė 1940–2004

Gimė Pasvalio r. Pumpėnų parapijoje. Augo gausioje šeimoje. Mokėsi Pumpėnų mokykloje. Baigusi Vilniaus buhalterijos te-chnikumą, dirbo Panevėžio Aklųjų ir silpna-regių kombinatė. Čia susipažino ir ištekėjo už buvusio politinio kalinio. Vėliau baigė Leningrado valstybinį A.Gerceno pedagogi-nį institutą ir dirbo Aklųjų ir silpna-regių kombinato vid. mokykloje, Panevėžio „Ne-vėžio“ vid. mokykloje. Užaugino dukterį ir sūnų. Buvo LPKTS Panevėžio sk. narė, nuo 1997 m. – seniūnė. TS PKTF tarybos narė.

Palaidota Panevėžio Ramygalos g. kapinėse. Užjaučiame vaikus ir artimuosius.

LPKTS Panevėžio skyrius

Silvestras Motiejūnas 1929–2004

Gimė Norkūnų k., Rokiškio aps., ūkinin-ko šeimoje. 1948 m. kartu su tėvais ištremtas į Krasnojarsko kr. Kazačinsko r. Juozajevkos k. Dirbo miško darbus. Tremtyje sukūrė še-imą su likimo drauge. Grįžęs į Lietuvą, buvo LPKTS Rokiškio skyriaus narys, aktyvus šaulys, su žmona dainavo buvusių tremtinių chore.

Nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir arti-muosius.

LPKTS Rokiškio skyrius

Nauja pažintinė išvyka

Mūsų kasdieniame gyve-nime žodis nafta vis labiau suprantamas kaip pagrindi-nis civilizuotos visuomenės energijos šaltinis, bet su šiuo žodžiu siejami ir neigiami veiksniai: oro, vandens ir dir-vožemio tarša. Ėmus domė-tis, kokiomis sąlygomis iš-gaunamas „juodasis auksas“, didžiausia šalies naftos gavy-bos įmonė „Minijos nafta“ pasiūlė visuomenei origina-lias nemokamas išvykas į naftos siurbimo vietas. Spalio pradžioje, pasinaudojusi šia galimybe Irena Poškaitė suor-ganizavo gausų buvusių tremtinių, rezistentų palan-giškių būrį. Apie penkias va-landas trukusioje kelionėje pamatėme šios įmonės vei-kiančius naftos gręžinius. „Minijos naftos“ atstovai įti-kinamai kalbėjo, kad naftos gavyba ne tokia kenksminga ir purvina, kaip mes įsivaiz-davome. Ir iš tikrųjų, vaikš-čiodami po naftos siurbimo aikštelę, kur įrenginiai tinkamai sutvarkyti, hermetizuoti, nematėme nė mažiausios naf-tos dėmelės. Netoliese ganė-si gyvuliai, skraidė paukš-čiai. Nematėme net degančių dujų fakelo – jis įrengtas spe-cialioje, uždengtoje dauboje.

Ekskursija baigėsi Švėkš-noje. Pasijutome kaip ryžtin-gų ir stiprios valios šviesuo-lių lopšyje. Mus pasitikusi gi-dė Ona Norkutė papasakojo

Šv. Apaštalo Jokūbo bažny-čios istoriją. 1900 m. kunigo Juliaus Macijausko rūpesčiu, nepaisant tuometinės valdžios prieštaravimo ir draudimo, bu-vo pradėta statyti Švėkšnos mūrinė bažnyčia. Statybas vi-sokeriopai rėmė grafai Ado-mas ir Aleksandras Pliateriai, Jurgis Pliateris ir kiti. Ir sovie-tinės priespaudos metu Lietu-vos patriotinė dvasia bažnyčio-je ne blėso, o stiprėjo. Bebai-mių, sumanių ir dvasingų ku-nigų pastangomis bažnyčios languose sušvito vitražai su Lietuvos valstybės simbolika ir tautiniais motyvais. Dabartinis Švėkšnos klebonas Petras Stu-kas taip pat rūpestingai prižiū-ri ir gražina bažnyčią.

Iš bažnyčios šventoriaus arkiniiu tiltu pro parko vartus patekome į Švėkšnos dvaro parką, kuriame gausu egzotinių augalų. Čia savo didybe ir grožiu išsiskiria dviskiautis ginkmedis, kilęs iš Kinijos ir Japonijos. Apžiūrėjome šokančių ir grojančių skulp-tūrų bareljefais išpuoštą sau-lės laikrodį, atstatytą Lietuvos nepriklausomybės paminklą prie „Saulės“ gimnazijos ir kitas įžymias vietas.

Išvažiuodami iš „Minijos naftos“ gręžinių aikštelės, ga-vome po nedidelį „juodojo aukso“ mėginį, o Švėkšnoje pasisėmėme dvasinio peno ir geros, šviesios nuotaikos.

Algirdas PEČIUKONIS

Skelbimai

Spalio 28 d. 16 val. minėsime Vilniaus grą-žinimo Lietuvai 65-ąsias metines. Konferencija įvyks LK Vilniaus įgulos karininkų ramovėje. Bus pasveikinti 1939-ųjų žygio į Vilnių dalyviai.

1939 m. žygio į Vilnių dalyvius kviečiame užsi-registruoti laišku „Vilnijos“ draugijoje (A.Jakšto g. 9, Vilnius). 14 val. nuo LK Kauno įgulos karininkų ra-movės (A.Mickevičiaus g. 19) išvyks autobusas.

Kazimieras GARŠVA

TREMĖTINYS

SL289

Redaktorė - Audronė Kaminskienė
Red. padėjėja - Aušra Šuopytė

Lit. redaktorė - Jolita Navickienė
Korektorė - Dalia Maciukevičienė
Tech. redaktorė - Vesta Milerienė

Kaina
1,20 Lt

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309 Kaunas, tel. 323204, faksas 323214, el.paštas: tremtinys@takas.lt LPKTS puslapis internete: <http://www.lpkts.lt>